

SVMARI

ANY II. — JANER, MCMXV. — NVM. V.

DIEGO RUIZ	<i>El entusiasmo en Italia</i>
CHARLES DUMAS. . . .	<i>Nuages</i>
ALFONS MASERAS	<i>Passant per Dakar</i>
RAMON VINYES	<i>Poesies</i>
JOAN SACS.	<i>Emili Boutroux</i>
ALBERT SAMAIN. . . .	<i>De «Le Chariot d' or»</i>
FERNAND GREGH. . . .	<i>La finestra oberta</i>

Per al nombre pròxim, que apareixerà dintre breus dies, corresponent al més de febrer i darrer del I Volum:

Els antics gremis de Girona, per F. MONSALVATJE I FOSSAS, *Poesies* (Oh branques..., Leda, Ton cos de rosa...) per J. PÉREZ-JORBA, *Le soleil sur son champ*, per HUGUES LAPAIRE i articles de FRANCESC PUJOLS, E. DíEZ-CANEDO.

LLIBRES REBUTS

Pancatalanisme, Alfons Maseras; *Un filosofo della guerra*, Antonino Foschini; *Poesias excelsas de los grandes poetas*, Fernando Maristany; *Almanac de la Poesia, 1915*; *Impromptu adversus Austriam*, Diego Ruiz; *I canti del cúculo i Il filosofo dell' entusiasmo*, Giuseppe Ravegnani i *La Poesia francesa moderna*, E. Díez-Canedo i F. Fortún.

ADVERTIMENTS

CULTURA apareixerà dins la primera desena del més en quaderns d' unes quaranta planes, cada sis dels quals formaran un luxós volum, amb tot el text inèdit.

Se farà una nota crítica de les obres que se 'n rebin dos exemplars.

Se publicaran solament els originals que hagin sigut demanats pel director.

Dels articles, que han d'esser firmats, ne són responsables llurs autors.

PANDEMONIUM

El més de novembre prop-passat va publicar-se a Barcelona un Manifest dit dels Amics de l' Unió Moral d' Europa, ple de vaguetats i ambigüitats, com ha observat amb raó 'l gran hispanista Morel-Fatio. Va escriure 'l o inspirar-lo l' Eugeni d' Ors, i varen subscriure 'l molt poques personalitats. entre elles el catedràtic senyor Murúa, que porta 'ls seus sentiments germanòfils, fins a humiliar-se davant el kaiser i a encensar el militarisme prussià. Es cert que també varen subscriure 'l alguns escriptors francòfils, però aquests, com l' eminent bibliògraf J. Massó-Torrents, s' en van desdint. Per altra part Romain Rolland, l' excels autor de *Jean Cristophe*, que havia donat a conèixer el Manifest a França, comença sortosament a apartar-se de l' idea que l' inspirava.

El Manifest per l' Unitat Moral d' Europa, covard i anodí, en el qual no hi havia una sola censura pel militarisme prussià que ha encès la guerra, ni tan sols se parlava de la criminal violació de l' heroica i dolorosa Bèlgica, no ha servit per altra cosa que perquè 'l seu autor tractés de tu a tu a homes com en Morel-Fatio i l' Aulard, parlés irònicament al gran català Gustau Violet i fes campanya netament antifrancesa i antianglesa.

Rubèn Darío. l' altíssim artífex de rimes castellanés, «pelegrí de la pau», com ell s' anomena, es trova actualment a Nova-York ont dóna una serie de conferencies propulsadores de la pau. Noble creuada, la de l' egregi poeta: mes. fins ont seran utòpiques i quimèriques les seves teories? Cavaller d' ideal, el nostre pensament l' acompanya. I tant per a honorar la seva nova creuada com per a retre tribut al seu geni, plau-nos reproduir un sonet en francès del nostre amic l' excel·lent novel·lista Alfons Maseras que trobem en una publicació americana:

EL ENTUSIASMO EN ITALIA

GIUSEPPE RAVEGNANI

ESTE mi nuevo amigo de Italia es un regalo que me han hecho los dioses, ahora para el otoño: el nuevo adepto de la Doctrina Filosófica que yo enseño y proclamo, no es un hombre joven: es toda una Juventud. Un símbolo de la Juventud que hoy en Italia estudia, canta, reflexiona, combate el doble mal de que ha muerto España: la retórica y la envidia.

Me lo ha traído a mi «docto refugio» (yo tengo un blanco refugio y un helénico refugio y un precristiano refugio y un docto refugio: Sitges, Arles, Pragatto, Bolo-
nia) el inquieto y tenaz, clamoroso y solícito director de *Il Fuoco*: Foschini. Me ha traído Foschini a este poeta filósofo alto, perfecto como gentleman y como artista, honesto como pensador, franco como hijo de la roja Romagna que es. Y, como es hombre sin envidia, me ha amado. Y como es hombre sin retórica (un poeta... poeta, un poeta sin retórica es inconcebible a la hora actual misérrima en España) ha *comprendido*. Seguramente, ha comprendido la Doctrina Filosófica que yo enseño y proclamo. Su naciente gloria y mi vieja convicción han estado, en el docto refugio, frente a frente: poeta de Verdad, a la evidencia de mi metafísica corre hoy atraído.

El influjo que yo pensé ejercer un día en los cerebros de mis compatriotas y conterráneos era cosa demasiado

noble para las semi-conciencias retóricas y envidiosas que se adormecen con sopor moruno a la sombra de las catedrales. Hice de padre para muchos, y a perfectas nulidades elevé a la categoría de «seres reales»: los creé, por un acto de mi voluntad. Al preciosista le dije: «no, sé esto.» Al tonto le dije: «calla». Al profesoroide le dije «redímete». ¡Cuántas ideas sembré entre vosotros! ¡Cuánto os amé y cuánto me odiásteis!

Mi proyecto «ibérico» está abandonado. Mis grandes obras, eslabonadas hoy con un método largamente meditado, y con resultados filosóficos que ya toco, para la arquitectura de mi *Sistema di filosofia cosmogogica*, no serán escritas en ninguna de las lenguas de Iberia: (1) yo no doy mi alma a los perros.

Mi proyecto «ibérico» fué una equivocación: era de conciencia no repetirlo y no se repetirá!

Pero, eso sí, yo iré señalando (latigazos míos propios, a la hipocresía de las literarias «nadas rebeides» que aún *no me sufren* en mi patria) mis etapas, en mi carrera por el mundo: o, por mejor decir, los momentos de inevitable ascensión de la Doctrina filosófica que yo enseño y propago.

Y una de esas etapas, uno de esos momentos se llama Giuseppe Ravegnani, el autor de *Il Filosofo dell' Entusiasmo* (Ferrara, 1914): Giuseppe Ravegnani, el discípulo amado.

DIEGO RVIZ.

Módena, xxiv diciembre mcmxiv.

(1) En general és cert que Espanya no ha fet al nostre company senyor Diego Ruiz la justícia que 's mereix. Però ell tampoc és del tot just en aquestes paraules, puix nosaltres recordem que homes eminentíssims de les terres d' Iberia han reconegut i proclamat el valor positiu de la seva obra. El professor de l' Universitat de Salamanca, Sr. Dorado Montero, i el nostre inoblidable Maragall varen consagrar-li remarcables estudis i el gran polígraf Menéndez i Pelayo va parlar també amb elogi de l' autor de la *Genealogia de los Símbolos*.—N. DE LA R.

NUAGES

Ne cherche pas dans ce poème
Indéterminé, frissonnant,
Autre chose que le ciel même
Que tu regardes maintenant.

Ne cherche pas parmi les feuilles
Susceptibles de la forêt
Tous les souffles qu'elles recueillent
Et qui doivent rester secrets.

Ne cherche pas, comme en voyage,
A voir fuir, le long de ces vers,
Les images, les paysages
Qui caressent les yeux ouverts.

Ils n'offrent ni palais d'Asie,
Ni clocher, ni blanche maison;
Ils ne sont que la poésie
Des nuages de l'horizon.

N'y cherche pas une pensée,
Nul précepte sentencieux;
Ce n'est rien qu'une voix blessée,
Qu'on distingue en fermant les yeux.

Ne cherche pas de confiance
En leur murmure inachevé,
Où se propage l' influence
De tout ce que tu peux rêver.

C' est ton âme qu' ils te suggèrent;
Ils s' y mêlent sans la troubler,
Ainsi qu' une brise légère
A l' extase de contempler.

Ils sont les sources invisibles
Dont l' onde semble, en s' en allant,
Suivre le vent intraduisible
Qui lustre les rameaux tremblants;

Ils sont la romance oubliée,
Le charme dont tu te souviens,
Et la jeunesse émerveillée
De tes désirs les plus anciens;

Ils vibrent de ton espérance,
Comme l' azur blond d' un beau soir;
Ton propre encens, joie ou souffrance,
A leur rythme pour encensoir.

Ils sont tes regrets, si tu songes,
Ta tendresse, si tu souris,
Et leurs résonnances prolongent
Le mystère de ton esprit.

Ils y a la rumeur des vagues
Et le silence des sommets.
Tout ce qui vient, fatal, mais vague,
Tout ce qu' on ne saura jamais;

Ils sont la vie insaisissable
 Que scande ton cœur régulier;
 Ils y glissent, comme le sable
 S'écoule dans le sablier;

Mesurant au fond de toi-même,
 Comme une lampe qui s'éteint,
 Le temps qui meurt dans un poème
 Et qui passe dans le lointain.

CHARLES DUMAS.

Gravem, amb el buri, aqueixos noms damunt l'estela, amics. Les lletres franceses s'endolen cada dia. Nosaltres volem retre l'homenatge degut a aqueixes ànimes escullides—escullides dels Déus—qui han sabut donar la vida per la patria i per la civilització.

Gravem damunt l'estela el nom de l'Ernest Psichari, aqueix nét de Renan qui per a ser un francès més acomplint tenia en les venes sang helena. Psichari, com a soldat, havia fet proves en els camps de batalla d'Àfrica; com a autor, ens deixa l'*Appel aux armes*, un dels llibres militars més bells que s'hagin escrit en aqueixos darrers temps. I ja posats a la feina, gravem més noms: Alain-Fournier, autor de *Le Grand Meaulnes*, obra d'ensomni i de realitat, que serà un d'aqueixos llibres davant els quals l'humanitat plora eternament el geni segat en flor—com *Carmen*, com els poemes de Du Bellay—; Max Doumic, crític d'art; François Laurentie, que hauria sigut un nou Barbey d'Aurevilly; Charles Perrot, autor de un recull de versos ben meritori, *Plainte intérieure*; Pegny, que ha fet l'admiració de Maurice Barrès; Guy de Cassagnac, polemista i poeta ciranenc; Emile Nolly, Pierre Gilbert, Joseph Lotte, Jean Martin, un inconegut a qui els seus amics honoren com a artista i com a heroe; Emile Despax, el poeta de la *Maison des glycines*; Felix Chantemps i son germà Maurice Chantemps, campeons de l'art i del pensament; Charles Dumas, poeta, qui ha sapigut morir en poeta, exaltant l'heroïsme fins a la temeritat.

CVLTVRA dona a conèixer avui una poesia inèdita den Charles Dumas. Al publicar-la rendim honors al líric i al valent. Des d'avui, la gloria den Charles Dumas va ornada de la doble corona de roure i de llorer. Les poesies de l'autor de l'*Ombre et les proies* són plenes d'imatges, de música i de color. El jove martre, qui fou fet capità en els camps de batalla, deixa inèdites moltes composicions i un poema dramàtic, *Stellus*. El seu volum de poemes l'*Eau souterraine* li valgué el premi Sully Prudhomme. Molt hauria fet, en les lletres, el geni impetuós den Charles Dumas. Mes, per bells, per nobles que sien els seus cants, la seva mort quedarà com la seva obra mestra.

A les trinxeres, essent com era oficial, no volgué mai exposar els seus homes a les bales enemigues: quan alguna comissió perillosa s'havia de fer, la feia ell, personalment. Fou acomplint, sol, una reconeixença, que una bala perduda li llevà la vida. Els seus soldats han sigut els primers en plorar-lo, car era bó i afable. En les hores vagoroses, Charles Dumas els recitava versos, els alleugeria la tristor, es

comportava amb ells com un germà. Aqueixa franquesa de son caràcter s'endevinava no més al veure-l. Ben sovint, pel Barri Llatí, pel Luxemburg, pel Bulevard també, la seva silueta 's distingia: l' ample capell de mosquetaire li donava un aire conqueridor; alt, ben plantat, un poc pàlid, en sos ulls petits hi flotava com un vel d' ensomni quan no fulguraven a l' esclat d' una visió interior... Allà, a les trinxeres, aqueixa visió era la de la patria deslliurada i aqueix ensomni era 'l presentiment del martiri. El poeta de l' *Ombre et les proies* visqué en poeta, mes ha mort en poeta també: i sa mort ha sigut tan bella que, com acabem de dir, és la seva obra mestra.

Nuages, la poesia inèdita que publiquem, és una de les darreres den Charles Dumas, una de les que poden donar idea més acabada del seu temperament i del seu geni.

PASSANT PER DAKAR

HEM trepitjat terra africana per unes quantes hores. Sota 'l seu cel xardorós i fulgent, Dakar no ens ha semblat una ciutat, sinó un campament improvisat a la vora d' un desert. La factoria francesa s' aixeca sobre un terreny arenós, rebel a la vegetació, inhospitalari. Es en và que les dues cases blanques, acoblades a l' entorn del port, vullguen donar al viatger l' il·lusió de que l' home europeu ha passat per allí, de que allí es mou, lluita i treballa: la sorra del desert ve a omplir els carrers no termenats encara, que 'ls indígenes deuen trobar massa luxosos, massa amples i acurats.

Vegerem als indígenes abans de desembarcar. Amb les llurs piragües balladores ens han vingut a trobar, fent a l' entorn del gran barco en que naveguem, una cridoria selvatge. Els uns vingueren amb fruites i aucells i peixos dins la piragüa, oferint als passatgers, amb gestes i xiscles, llur mercaderia. Altres més primitius, nusos i esvelts, se dreçaven sobre la fràgil barqueta, demanant una moneda d' argent que ells anirien a cercar al fons de la mar. I era de veure llurs àgils, llurs fins moviments bestials, quan s' enfonzaven en l' aigua i quan ne sortien lluent i garrits, amb la moneda a la boca i el rostre simiesc ple d' avara alegria.

No hem sabut trobar una joia semblant en el rostre dels altres negres que hem trobat en terra. L' lur esguard, unes voltes sever, altres candorós, ens diu quanta enyorança

duen en el cor: anyorança de països que desconeixen, de ventures vagament somniades. Són alts i forts, aquests senegalesos: tenen els membres ferrenys, les espatlles sòlides, la pell color de bronze, el cap obtús, diminut. Caminen descalços i seminús: els més van vestits de pellingos i creuen els carrers amb evident indolència.

Les dones semblen abundar més que 'ls homes, i totes mostren al foraster lo prolífiques que són: envolcades en draps de tots colors, desarreglades i brutes, són innombrables les que duen un nano de la mà, un altre al braç i un altre a l'espatlla, sens comptar que llur grossaria anuncia una criatura més. Amb elles o seguint-les de lluny, els negres no les abandonen, gelosos i ganduls.

Treballen poc, en efecte, els indígenes. Ne veiem alguns en el moll de descàrrega, però ens fixem que tenen per companys a molts europeus, ennegrits pel carbó, pel sol i per l'aire de marina, seminusos, també. Els colons blancs no 's deixen veure gaire. Per a trobar-los, per a oir parlar francès, cal anar a les oficines públiques. Alguns negres parlen francès també, però tan malament que no se 'ls entén apenes. I un s'ha d'esforçar en reduir les frases a tres o quatre paraules essencials, per a que un d'aqueixos bordegassos autòctons que us surten al pas, pugui endavinar lo que li voleu dir, car son lèxic francès és reduidíssim.

Un sol implacable menja la terra i asseca les plantes. No per això desistim d'internar-nos, d'allunyar-nos del centre de la vila, i veure, anc que sia pel defora les cabanes dels negres. Al cap de poc que caminem, el monòton tam-tam ens confirma que estem entre selvatges. Aquí i allí, les barraques baixes, informes, asimètriques, se confonen amb els terraplens, els munts d'escombraries i els taulons vells. Damunt el sòl arenós i negre, calcinat, els tancats de maó, de fil-ferro, de còdols i de fusta, fan la partió d'una munió de patis i de carrerons ont s'agrupen barraques i cabanes. Les dones, sempre amb algun menut a sobre, s'estan allí, assegudes a la moresca, o peu dret a la porta, contemplant no sabem què amb

els ulls encuriosits i admirats. I per terra, ajassats i revolcant-se com toixons en un assoll, munts de bailets desnús, lluent i llafiscosos, mostrant la rodonesa pelada de llurs caps de cadell, la grossaria de llur ventre flàcid, la blancor de llurs petites dents.

Involuntariament, sentim una secreta enveja per aquests negres, com la sentim pels animals als quals no torba cap inquietut, als quals no sol·licita cap problema. Mes no triguem en donar-nos compte de que llur desventura no pod esser major. Si ens trobessim davant els selvatges del cor de l' Africa, sí, nostra enveja trindria raó d' esser. Mes aquí no, certament. Quin esperit maligne s' haurà infiltrat en les nacions cultes, per què s' hagin conjurat per a trencar la pau d' aqueixos pobles primitius, venturosos amb llurs cabanes, amb llurs costums senzillament bestials, amb llur nuditat i llur ignorancia? Aquests negres que veiem estan ja massa contaminats per la civilització. Serà per això que hi hà en llurs ulls tanta de tristícia, tant de recel en llur caminar, tanta de por en llurs pobres esperits. Indubtablement: millor estarien en el fons de llurs camps inexplorats, prop dels grans rius misteriosos, sota ' ls arbres selvatges, ont al compàs de llurs tams-tams s' abandonarien a llurs dançes hieràtiques i celebrarien llurs frugals festins, alegrement. Prop de les casernes i de les fàbriques, prop dels molls de la factoria, tota dolçor els ès vedada: i a la tristor de llur exili, a la miseria de llur condició, s' hi ajunta l' humiliació de veure ' s menyspreuats pels mateixos que ' ls dominen.

ALFONS MASERAS.

Davant les costes del Senegal, a bord del «Principessa Mafalda», març de MCMXIV.

POESÍES

HOLANDA EN ELS TRÓPICS

CURAÇAO

Un poble de cases grogues, blaves, blanques,
arran d' un canal; el mellor carrer.

Uns arbres sedents darrera les tanques
de jardins que ignoren mà de jardiner.

Finestres fermades i fermades portes.
Un sol que assageta amb foribond arc.
Arbres qui fruitaren prop les aigües mortes
i el fruit, de les aigües, prengué gust amarg.

Escamot de negres dins llorda barcaça...
Una escola muda... Un *Hotel* neulit.
En kiosc ingenu, i en l' única plaça,
reina Guillermeta; son reial marit.

Palau de Govern, palau de pessebre.
Unes monges grises... Tres arbres i un llac.
Una llibreria ont s' acaba de rebre
«La Jeunesse Blanche»: George Rodenbach.

Un pont amb pontatge per tots els passants...
Follia de sol... i més sol... i encara
sol damunt els arbres qui són suplicants
i 's cremen del foc del sol que 'ls amara.

Un poble holandès a qui Holanda anaiga
des d' illa inclementa; un poble quièet
qui viu el torment de florir en l' aigua
i no tenir aigua per matar la sed.

Un poble que amb pluja afanyós somnia
i, sense la pluja, ha arribat a vell...
Un poble que surt de sa mel'langia
veient cada jorn arribâ un vaixell.

Un poble de cases grogues, blaves, blanques
del color del sol tant esporuguit,
que, ni al fer-se fosc, les cases té franques
tament que 'ls estels el cremin de nit.

DE CAMÍ

La petita vila sembla un escolà
que ha fugit, alegre, de la sacristia.
Blanc roquet de lluna la nit li donà;
sotaneta d' auba li promet el dia.

El dia que ve, caminant quièet,
a reptar els jocs hardids de la vila:
l' escolanet boig qui esqueixa el roquet,
i, a troços, el deixa pel camí que enfila.

Les randes fingeixen escumós torrent;
cases els esqueixos de la vesta albina.
D' arribar al cim l' escolà ès trement:
montanyes amunt camina, camina...

Vianant, m' aturo en mig d' un camí.
D' entre turons veig la vila en llunyança.
Fresqueja com aigua la llum del matí.
S' escolten els passos del jorn que s' atança.

Del jorn qui a daurar ha vingut els cels
 com si fossin voltes d' una Iglesia immensa.
 En l' altar dels monts són els boscos faels;
 ple 'l calze de llum la missa comença.

Per xò veig la vila, com si alcés el vol
 per al cim més alt arribar tot d' una...
 Ella,—l' escolà—, ple 'l Temple de sol,
 va a apagar la blanca llantia de la lluna.

MATÍ... NEVA...

S' apropa la Novicia als vidres del balcó...
 Son pàlidament blanques la neu i la clarô...
 La Novicia té als llavis gust de comunió...
 Sota 'l convent, el poble, tremola de blancô...

Tremola de blancor, de fred, de mel'langía...
 Combregà la Novicia avui com cada dia.
 En sa boca fou neu la Santa Eucaristía...
 Els carrers són blancs... blancs... Fumeja una masía...

Iguals carrers nevats petjà en infantils jorns.
 Sos ulls records floreixen clavats als cels profonds;
 als cels d' ont ara cauen de neu més borrallons
 que ella borrallons d' Hostia rebé en ses comunions.

La Verge de l' Iglesia era alba com la plana.
 Una hora de camí l' Iglesia era llunyana...
 Quan hĩ hà neu s' apaguen els sons de la campana...
 Ella, amb socs i caputxa, deixava sa cabana.

Blanca, igual que la Verge, passava pels camins;
 la neu li teixía hàbits de monja aquells matins...
 Com si entrés al convent, entrava Iglesia endins...
 L' Hostia tenia gust de fred i lieçamins...

Damunt el poble humil la neu voia pausada...
 La Novicia 'l contempla rera 'l balcó encantada.
 Per qui serà 'l blanc hàbit teixit de matinada?...
 Son esguard ès borrall de neu en la nevada...

Serà també per noia qui de masiu llunyà;
 com ella, a llunya Iglesia fa via a combregâ?
 En l' horitzó veu garba de llirs el campanâ...
 La Verge obre nadales prop del camí al passâ...

I ara, ensemps la Novicia son prec ofrena a Déu,
 la campana argentada prova de dir sa veu;
 de cada xemeneia ix un bri de fum, lleu;
 les teulades del poble van omplint-se de neu.

A LA JOGLARESSA DELS ULLS LLOBREGS

Incomptables nits en tos ulls moriren
 i tos ulls són negres com les mortes nits...
 En tos llavis porpra, ponents hi sospiren...
 Bruna joglaressa
 de la boca encesa
 i dels llavis aspres com fruits maleïts,
 mon cavall ès negre i en tos ulls hi han nits.

Jo dic lletanies
 al pas dels teus dies,
 bruna joglaressa dels esguards fatals...
 A sobre ta espatlla brunz ta cabellera
 com les allaus brunzen per sobre 'ls penyals;
 com el sol xarbota dels alts finestrals,
 caient sobre l' ara de ton colli ardent...
 Mon cavall sacseja la seva crinera
 com ta cabellera,
 que ès bandera negra quan s' estén al vent.

Bruna joglaresa
 qui ets colrada i forta de saber camins,
 seguint ta bellesa
 van els pelegrins.

Pelegrí d' amor pels camins vaig jo...
 Arbres i fruits prenen l' asprosa sentô
 de ta cabellera qui s' agita irada,
 retorcent-se en ones; coblegant-se en arc...
 Si una fruita 'm menjo té 'l seu gust amarg;
 si busco una sombra ès sa nuvolada;...
 i si en el blau cerco acabà 'ls camins
 tos ulls com punyals, hĩ obren esquins,
 per què aixís la fita de la meva vida
 resulti infinida.

Pels aires s' esfulla la flor del teu cant,
 bruna joglaresa.
 De ta boca encesa,
 ix un cant monòton que diu agonies
 i acompanya trist el passar dels dies.
 Del meu cavall negre, qui va golopant,
 el galop forada les llangors dels cant,
 i el cant, venjatiu, devé flor d' oblid
 i ès glavi criënt que 'm travessa el pit.

Bruna joglaresa,
 sobre 'l meu cavall jo portar-te estesa!
 Fregaría a terra l' opulent cabell...
 Jo dintre tos ulls fóra com vaixell
 perdut en fondaries de la mar immensa.
 Ont l' horitzó acaba i lo ignot comença,
 bastir mon palau...
 Llavors tos ulls llòbregos copsarién blau;
 ton cant brunziría prop ma boca ardenta,
 i ta cabellera sería clementa...
 Pietat d' onades i pau de jardins
 de tu esborrarién l' aspror dels camins

donant a ta boca, arborada i forta,
 la sentor dels fruits que moren a l' horta
 vetllats per abelles de fibló crudel.
 Oh, si dels teus llavis ne brollés la mel
 com dels fruits agònics!; si el teu cant boirós
 caigués com perfum d' oblidades flôs;
 si els teus cabells aspres fossin com un riu
 al lliscar dorment sota cels d' estiu;
 si el teu pas ombrívoi ressonés süau
 com sobre 'ls agravis un petó de pau!...

Bruna jogiaresa
 de la boca encesa:
 brunz el meu cavall, com roca despresa,
 a l' encaïç d' un somni que no haig de gaudir
 car, fins nostra fi,
 tos ulls seran llòbreges i jo pelegrí.

POBLE EN DIJOURS SANT

Ni un test per les finestres. Florides violeres
 entre encens agonitzen a vora 'l Monument.
 Les fa blanques i' esglai de florir tan primeres;
 les mans balbes de l' avia qui les cuida pacient.

El poble és somniós. La mar blavosa i franca.
 Les barques són violeres en l' horitzó difús,
 i apar que, fent llenç blanc de cada vela blanca,
 esperi una Verònica quan passarà Jesús.

Reviu el Sant Misteri... La campana és callada.
 Cada carrer memora el carrer de Passió.
 I el sol, qui diu el Cor de Mare desolada,
 desitja que 'l punyeixin set glavis de doló.

S' evoquen llegionaris que porten per banderes
les branques ja florides... i, en la seda flotant,
són lletres d' or abelles que diuen rondineres
el poema que tanquen els fulls del Dijous Sant.

I el poble resa fèrvid... i el dia passa... passa...
i ve la posta roja, d' una rojor crudel;
i el poble veu la sang i creu, l' ànima laça,
que ha obert de nou Longinus una ferida al Cel.

Llangueixen les viòles a vora del Sagrari.
Les barques que retornen són tests de viòlers.
Estén damunt el poble la nit el seu velari,
i les estrelles guaiten la pau dels vells carrers.

I quan, al clar de lluna, el poble és tot dolçura,
passen les tres Maríes dins la claror llunar.....
Cerquen pel Cos Diví la nova sepultura
i el llenç d' estels i escumes que va teixint la mar.

RAMON VINYES.

EMILI BOUTROUX

EL PROFESSOR FRANCÉS A LA TRIBUNA

LA sala de conferències de l'*Ecole des Hautes Etudes Sociales* és, arquitectònicament, quelcom de semblant a un magatzem de panyeria barceloní del temps d'Espartero. Una sala quadrada sense cap ornamentació, amb el sostre sobreelevat, al centre, per un quadrilàter de meitat més petit que 'l del sòl de la sala, amb galeria escupida per les dependències superiors i claraboia per a l'il·luminació diurna. La mesquina barana d'ferro d'aqueixa galeria, la severitat i pobresa de la pintura dels sòcols, l'emblanquinat ranci i polsós de les parets, l'estil—diguem-ne ornamental—de la tribuna, portes i dels aparells de gas són elements ornamentals que en ara viuen en algun magatzem de la Barcelona velia. Per a trobar a París mateix una comparació a la sala del carrer de la Sorbonne hauríem de cercar-la en els clubs polítics tan sovint reproduïts pels boixos de qualque *Moniteur Illustré*.

Un públic de joves madurs en sa majoria, d'estudiants i estudiantes en sa minoria, ompla la sala fent tertúlies desordenadament, descompostes les fileres de cadires, rient, fumant, conversant amb una bulliciosa urbanitat gens cridanera. La sala se va omplint; les penyes se van estrenyent; les cadires van oprimint les carns i els òssos de molts auditors com dintre un cep.

Quan en Boutroux apareix dalt de l' entarimat, el públic aplaudeix durant uns segons i immediatament s' entrega com fascinat al disertant.

Apareix com un fantasma.

Haveu vist alguna vegada 'l cadavre d' un senyor vulgar i poc conegut ficat dintre 'l bagul? Haveu reparat que la seva anatomia descojuntada se resisteix a vestir l' ermilla, la levita, el coll de la camisa? Que les fundes de l' otomana i de les cadires de xicranda de la saleta del costat són molt més elegantes que la carnavalesca indumentaria d' aquell elector? Aixís mateix, com el difunt elector honorable, emergeix el bust den Boutroux per damunt la taula. Emergeix i 's queda ensorrat en l' ample silló, com aclapara-t per l' enorme esforç galvànica. Està groc com la cera, les seves parpelles són caigudes, desprovistes de pestanyes, circumdades de color vermell, de color morat; pel dessota, les pupil·les esmortuïdes ressegueixen calmosament l' auditori; les galtes den Boutroux són xuclades i seques fins a la momificació: els maxilars, els temporals, els llagrimals, els malarars, etz., coberts d' una pell blanca i revellida, donen marge escàs a una arruga de sofriment tangenta al costat dret de la boca; quatre pelots mal afeitats i un bigoti blanc tallat a manera de respall és tota la coqueteria d' aqueixa faç ascètica que remata un front alt i una cabellera curta, esbullada i hirsuta, com d' aterroritzat. La levita ampla i rebeca, els traus de la camisa que no concorden, el corbatí de satí de color que s' emancipa, contribueixen a donar l' impressió de macàbrica mascarada.

El gran home se moria, se trobava ja en l' agonia, les cames se li refredaven... i ell havia donat paraula d' honor d' esser a les sis a la tribuna... S' aixecà del llit com pogué, la portera 'l vestí. Un pel cap, l' altre pels peus, aquesta bona dòna i un veí 'l baixaren al carrer i en un auto el portaren fins a la sala de conferencies.

Que dura seria la vida sense aqueix principi religiós positiu que avui ve en Boutroux a desentranyar de l' experiència social!

El filosof se passa lentament la mà descarnada per la cara, els dits crispats s' enfilen a esbullar més la cabellera; és evident, doncs, que encara no ha finat i que probablement podrà parlar... Ara... Ara s' arrapa als dos braços del silló i, decantant el bust vers el públic, comença 'l seu parlament.

La seva veu és atiplada i escardalença, dèbil i planyi-vola com la d' un moribond autèntic, però de mica en mica se va revifant i, encara que sense perdre mai el timbre femení, se va enrobustint. L' explicació dels antecedents la fa amb una concisió eloqüentíssima; la posició del problema queda delimitada i fixada com un dibuix. Ve després l' exposició de les falces solucions, tan imparcial i racionalment esplicades que successivament cada una d' elles sembla la verdadera solució. Amb la llur destrucció l' eloqüència devé meravellosa i la vida revé, la passió mateixa anima aquella pietable còrpora; un coll llarg i prim, com de gallina plumada, passeja l' agitada testa per tots els indrets de la blanca mesquina barrera emmidonada. Quan dóna 'l cop de gracia contra la falsa teoria 'l cos sencer, fòra del silló, s' abalança cap al públic pel damunt de la taula i amb somriure mig amarg, mig malèvol, fa amb el braç dret avençat i replegat i amb l' índex destacat com un ganxo un gest de picardia que sembla voler dir:

—Eh Max Müller, eh William James, que us he ben atrapat!...

Quan arriba a la tasca de selecció i a lligar caps, la passió de l' orador devé defici; els gestes se multipliquen i s' aixamplen com els del nedador que passa d' unes aigües tranquil·les a un mar turbulent: continuament s' aixeca del silló, perorant mig assegut en l' aire, bracejant com un energumen. El desencaix, la palidesa i tots els demás símptomes mortals augmenten d' una manera espaventable; el disertant se converteix en possés, en esperitat exorcisat; malgrat les idees lluminoses i la pasmosa brillanta claretat amb que les verteix sembla que no tingui raó, sembla que 'ls seus arguments se tornin ganivets i els pensadors contraris ignoscentes criatures que ell as-

sassina, sàdicament furiós, davant vostre. Una inquietut horrible us agafa quan els seus ulls que ploren sang us miren a l'atzar d'aquella epilepsia; dirieu que, en un rampell, botarà pel damunt la taula i empunyant la cullereta de l'aigua ensucrada, continuarà entre 'l públic el seu desfogament homicida; desviat per l'instint de conservació el pensament divaga un moment i discorre sobre l'horror d'aqueixa fi, sospesant les aventatges de la mort a ganivetades sobre les de la mort a cullerades.

Al revenir de la nostra divagació trovem a l'orador més apaivagat. Ha entrat en les conclusions i paulatinament l'agitació decreix i el cos den Boutroux va recobrant l'inercia primitiva en el fons del silló. L'eloqüència va brollant, brollant, com de l'intel·ligència d'un esser pur que no ha de raciocinar ni esforçar-se per a veure clares les coses més abstrusses, com si nosaltres mateixos siguessim aixís purs i perfets.

Un aplau liment sorollós basteix un temple an aqueix profeta, un temple que sembla un magatzem de panyeria barceloní del temps d'Espartero; i al carrer ja hi han els fanals encesos.

JOAN SACS.

DE «LE CHARIOT D'OR»

SUENA LEJOS LA UNA...

Suena lejos la una. Vagando en las afueras
siento mi alma tan llena de Tí, ¡si tu supieras!
Creo verte, escucharte; ante mi roza, lenta,
una alba aparición la tierra soñolienta,
como un hada en el fondo de algún claro de luna,
y esa forma de amor, radiante y oportuna,
tiene tus mismos ojos de esmeralda ¡oh, mi vida!
cuya culzura extraña a sueños mil convida,
como el azul profundo del mar o de los cielos;
y resbalan en pliegues silenciosos sus velos,
velos que son los tuyos también, mi dulce amada,
tu ropa de Bohemia, ondulosa y bordada,
dó el oro entre la seda sus rayos ilumina;
la envoltura caliente de tu carne divina,
cuyo sólo recuerdo, mi olfato desflorando,
de amor el lago azul mi pecho va inundando.

Estoy sólo. El silencio llena la villa entera...
Se exhala el alma en flores oliendo a primavera...
Es una noche tibia de amante, todo es calma...
El amor surge y surge del fondo de mi alma,
y para arrodillarme ¡sed tengo de tus ojos!
Son palabras cortadas, dichas como de hinojos,
que parecen querer tocar, las manos juntas,
deseos por momentos agudos como puntas,

y nervios que se crispan con torsiones sin fin;
toda el alma prendida tras de su violín,
que canta, que solloza, que a morir se resiste,
toda el alma de un joven febril, pálido y triste.

Los coches retardados en lontananza ruedan.
Bajo árboles inquietos y entre sus sombras, quedan
vagando, dulces brisas, calientes, perfumadas,
que el corazón oprimen cual notas adoradas.
Un río sordo en lánguidos moarés corre deshecho,
y siento como un ramo de estrellas en el pecho.

Te amo. Bulle por tí mi sangre deseosa
de beber en tus labios la noche esplendorosa,
de extender a tus pies, cual manto de tisú
mi vida, y de decirte, de susurrarte: «Tú»,
con una languidez tan grande y tan profunda
que al sentirla tu carne, de amor toda se funda.

ELEGÍA

También junto a los muros sueña la hora acordada.
Tú y yo hacia el Occidente dejamos la mirada,
sobre el puerto y la villa, donde bulle la gente,
vagar en el crepúsculo callada e indiferente.
De estanques que al huir dejó secos el mar
sube un olor a fuco mojado y singular.
Detrás nuestro, en el fondo de una antigua poterna,
se abre mudo y desierto un patio de caserna,
inmenso y con redondas balas en un rincón...
Melancólico y grave suena lejos el són
de un clarín. Sin embargo la noche se degrada,
y de inefables luces se ilumina la rada.
Y mi alma a los colores mezclada íntimamente
se pierde en las dulzuras del encanto. El poniente
deshilacha en girones sus velos más espesos,

la tarde moribunda se impregna en nuestros huesos,
y con mi corazón, ansioso cual tus besos,
zozobro yo en tus ojos, ¡oh mares adorados!
como un barco repleto de adioses prolongados.
Ni un soplo allá en la rada. Se escucha una sirena...
Va cayendo la noche insensible y serena,
toda cosa parece quedar eternizada:
los mástiles, las vergas, su red fina e intrincada,
los negros muelles llenos de gruas y toneles,
los tétricos depósitos brillantes de rieles,
los vapores que humean sobre el camino andado,
el brazo de escollera hasta el mar alargado,
y, ordenando sus masas negras y abigarradas,
la grande villa inglesa con sus casas pintadas.
Es de noche. Las voces han quedado apagadas,
y lleno como una urna está mi corazón
cuando hacen las primeras luces su aparición.

MAÑANA EN EL PUERTO

El sol, que va emergiendo por grados de la bruma,
dora la vieja torre y lo alto de las naves,
y, tendiendo su red sobre las ondas suaves,
hace brillar del mar la plateada espuma.

Y surgen al contacto de irradiación lejana,
los pórticos de mármol y las arquitecturas,
y el viento hace soñar en locas aventuras
en la alba claridad de la sutil mañana.

El estandarte encima del arsenal palpita
y unos niños a quienes un vano juego excita,
hacen sonar corriendo, del muro las anillas,

en tanto que un navío de tintas amarillas,
ligero y retozón en la espuma sonora,
se va, tembleteando sus alas, a la aurora.

PARA AQUIETAR AL NIÑO...

Para aquietar al niño que no es cuerdo esta noche,
su cuerpo desabrocha, Eglé, cediendo al fin,
y surge un globo níveo, hinchado por la leche,
que calma en un instante al déspota gentil.

Hiriendo con sus dedos menudos la alba carne,
la boca ávida abrocha al seno que se inclina;
Eglé, casta, sonrío, dichosa en sus ideas,
debajo de las largas pestañas que vacilan.

El fuego brilla y cruje, y la rojiza llama,
con un reflejo rosa alumbra sus facciones,
y en tanto afuera el viento ruidosamente zumba
el niño va cayendo, maduro por la noche.

El dulce sueño mece su angélica inocencia,
y aún tiembla ante sus labios la nieve peregrina...
La madre dependiendo del soplo igual y dulce,
contéplale extasiada, desnudo en sus rodillas.

Vencida al fin también por la ferviente calma,
inclina el blanco cuello flexible de paloma...
Y allí, bajo la lámpara, a la estudiosa luz,
el padre de ancha frente, que entre los dioses mora,

dejando el libro antiguo, un punto considera,
—doble espejo de amor— las prendas de su vida,
y en la estancia dó late un triple corazón
adora la presencia augusta de la dicha.

ALBERT SAMAIN.

(Traducciones de Fernando Maristany).

LA FINESTRA OBERTA

LA CASA ONT EL VENT PLORA

CÓM plora 'l vent en la casa, aquest matí! M' ha despertat avans d' hora. Es de dalt a baix un plany lúgubre, incessant, infinit. Per totes les xemeneies, per totes les portes, per tots els corredors, el vent se lamenta com un infant extraviat; i sobre aquest gemegar monòton s' eleven devegades grans clams, com deuen sortir-ne d' un vaixell que s' en va a fons amb sa tripulació. Dirieu per moments que 'l vent s' amanceix com cansat de son plany; i de sobte torna a plorar, i sa veu munta, munta, fins a devenir un llarg crid estrident que 'ns destroça l' ànima. Quin vent dèu fer a fòra perquè la casa 's planyi aixís! Sens dubte hi hà una tempesta. El cel dèu esser tot negre i borrascós. I, no obstant, l' ombra de la cambra ès dolça i lluminosa com quan les cortines tamitzen el sol...

No, no hi hà pas tempesta a fòra. El sol brilla, al contrari. El cel, sense un núvol, aprofondeix d' un extrem a l' altre de l' horitzó son tranquil atzur. Allà baix les prades ja verdes s' adormeixen placèvolament en la llum joiosa. Apenes si per moments un vent lleuger les agita. Sens dubte 'l gran roure balandreja davant la finestra, i una ploma d' aucell, agafada en una escletxa de la pedra, tremola sens treva, tristament. Però 's sent que a fòra no fa pas un gran vent; apenes, una brisa fresca, amb

bufades més fortes: un veritable temps de març. I malgrat això, en la casa continúa 'l plany lúgubre i monòton. És un dolor que no pod apaivagar-se. De totes les finestres ella mira amb astorament la gran serenitat de fòra. Pobra casa! Sembla dolorosa com una ànima. En ses grans sales buides, per les portes massa amples el vent s' agombola plorant. Al cim d' una coma, en l' encreuament de totes les brises, sonora com una casa de vidre, dóna una veu al vent que a fòra murmura apenes; ella se lamenta de lo que ni tan sols fa sospirar a les fulles en el parc; és ben bé com una ànima, i pateix d' esser massa alta, i massa vasta, i deserta...

NIT MARINA

La nit s' ha feta damunt la terra, i lentament ha invadit l' immensitat de les aigües. El darrer resplandor agonitza a la vora extrema de l' horitzó, ont vapors ombrívols confonen mar i cel!. Tots els contorns s' esborren i moren. No més viuen les veus de les coses, més penetrantes, més reveladores, plenes d' accents inconeguts en l' oscuritat infinita. La brisa del mar s' aixeca i escampa a través dels camps l' odor i la fressa de les ones assaltant la platja. Els verns que, durant el dia, ens velaven el mar amb la cortina tremolosa de llurs fulles, canten dolçament al vent del capvespre. Devegades una brisa més forta passa i barreja ilur veu, que allavors s' eleva més trista, al murmuri incessant de les ones, com una angoixa aguda domina per moments una mel'langia sens treva. De terra i mar munta un plany dolç, una lamentació monòtona i continua. Una vaga horror plana com una bruma sobre 'ls boscos i les aigües. És el misteri de sempre que roda més lliure i més vast en aquesta hora fúnebre. Tot somni de dolors immortals, tot se perd en una sorda desesperança, en un ardent i immòvil deliri.

MITOLOGÍA

En el cor de tot habita una malinconía secreta, inefable, eternal; és en el fons de totes les coses, i tot combraga en son misteri. Es el perfum de les flors, la bruma dels estanys, l'ombra dels boscos, l'infinit dels esguards. Canta en la veu del mar; és la complança llunyana que mor en el fons dels horitzons, les nits tardorals. Es també en el cor de l'home; i és per això que ell se sembla a les coses, s'uneix a elles i les estima...

Diuen que avans les deeses habitaven els boscos, les fontanes, el mar. Vivien en el tronc dels saules, dormien sota 'l cristall transparent de les fonts; breçaven llurs cossos a les caricies de les ones; i, reunides com germanes en l'ànima dels homes, hi portaven llur chor armoniós. Però, un cap-al-tard que una veu lúgubre ha passat en el crepuscle, anunciant una mort immensa i misteriosa, elles han tingut por, han estirat llurs cossos entumits, s'han fet signe en silenci i se n'han anat del món. A l'ensem han desaparegut de llur casa comuna, l'ànima dels homes.

Anava a restar desert el món?... La nit queia. Hi va haver un moment en que ja no habitava res les coses, en que 'ls arbres i les deus i el mar ja no vivien, ja no respiraven... Però, quan la nit hagué caigut del tot, el silenci que adés s'havia extremat de totes aquestes fugides divines, va tremolar de nou; i entre l'ombra, en legions innombrables, acudiren altres deeses, belles també com dones, blanques i dolces també, però eternalment tristes; sos ulls estaven sempre plens de llàgrimes i totes duien en el cor una ferida mortal.

Caigueren a colles en els boscos, en les fonts, en les ones, en les ànimes, per tot ont llurs germanes joioses havien habitat; i des d'allavors són allí, invisibles hosteses de l'univers, fins que una gran veu s'aixequi de

nou i les comani fer lloc a d'altres; són allí, com les Nímfes i les Dríades i les Sirenes d'altrora, i cada arbre, cada ona, cada font, cada ànima n'oculta una...

En el cor de tot habita una Malinconía.

FERNAND GREGH.

(Traduit per a CVLTVRA).

RUBEN DARÍO

*Hèros qui nous offrit les fruits des Hespérides
Après avoir tranché la tête du dragon,
Qui nous dit les amours du vieil Anacréon
Et le supplice fol des veuves anaïdes.*

*Un pharaon rêveur au bord de la mer grecque,
Lourd de mystère et d'or, de science et de senteurs.
Et, colonne de feu qui jaillit sur les fleurs.
Un derviche immortel qui nous montre la Mecque.*

*Il est mage et devin et chiromancien.
Il porte entre ses mains le soleil du tropique.
Il le fait bourdonner au gré de sa musique
Foyeux et vagabond comme un chantre ancien.*

*En semant l'or brûlant fondu dans sa parole.
Mais les gens en ont peur ainsi que d'une idole.*

De retorn de París se troba a Girona 'l nostre fraternal amic en Joan Borrull. Aquest jove esculptor, qui és un adorador de l' Art clàssic, té una veneració indestructible per als primitius estatuaris grecs i sab, aiximateix, descobrir-se davant els marbres i els bronzes de Buonarotti i de Rodin.

Fruit de la seva permanencia entre nósaltres és un admirable Crist ont s' hi revela un profund coneixement anatòmic, i és ademés una bella obra artística.

Vagi en la nostra salutació de benvinguda una felicitació ben cordial.

El nostre catalaníssim amic en P. Ferrés-Costa que, com ja 'n tenen indicis els nostres llegidors, lluita en els camps de batalla de l' Est de França per a la salvació de la noble Raça llatina, ens envia una lletra més interessanta que 'ls telegrams de la tendenciosa premsa germanòfila. Heus-aquí llurs fragments més emocionants:

«Passem les nits al ras sotjant a l' enemic, estesos sobre la terra

gelada. Els canons ronquen nit i jorn vomitant mil·lers d'obusos que lo més sovint cauen en el buid. Els vilatges de la rodalia, ont me trobo fa una llarga temporada, són un munt de runes. Fa feresa veure'ls. Fins els cementiris han solcat els obusos alemanys. Ni les cases enderrocades, ni 'ls temples devastats i en ruïnes lograren commoure mon cor esdevingut dur i insensible com una pedra. No més el cementiri de Prunay me causà un efecte estrany, barreja de llàstima i indignació: creus trencades, pedestals invertits, tombes obertes... Davant aquest quadre compreguí que l'home és l'animal més vil de tota la creació. I mentres això meditava, els obusos germànics anaven plovent com per art diabòlic. Dues hores més tard vaig perdre a dos companys inseparables. Amdós víctimes del mateix obús; l'un tingué la testa atravesada i l'altre 'ls dos ulls arrencats per un esclat que 'l prengué de costat, i a més una cama magullada. El primer reposa ja dintre la terra; l'altre no, l'altre viurà.

Aquí no parlo de l'efecte que 'ls nostres canons causen en el camp enemic; jo crec que com a víctimes humanes deuen ésser encara més desastrós.

En les hores de calma contemplo aquestes immenses planes que s'estenen a dreta i esquerra i que un dia sigueren fecondes i productives, ara obertes de banda a banda per engruellats de trinxeres ont els homes treballen nit i dia fortificant-se i entrematant-se, indignament i xorcament. En molts camps hi han encara 'ls blats de la passada anyada, no tingueren temps de recollir-los. Una descripció exacta de tot lo que aquí 's presenta faria horror, sobretot als qui viuen en les viles i ciutats tranquil·les.

Fa dues o tres hores que 'ls canons d'amdós camps han emmudit. Tant llarg silenci no 'ns és gaire habitual. Hi hà moments que l'estrèpit és tan fort que sembla que la terra vagi a obrir-se i engolir-nos a tots.

Treballem protegits per les tenebres. Obrim una nova trinxera que ens aproparà de l'enemic. Ara estem a uns noranta metres. Entre nostres trinxeres i les seves hi hà una rastellera de cadavres. Fa més de un més i mig qui hi són. Allí jauen i els corbs ne fan sa pastura. Se 'ls mengen a nostre presencia.

Vaig a termenar. La claror m'escasseja; el sol s'és post fa estona. Estic assegut a l'aire lliure. Els genolls me fan de taula; un munt de terra 'm protegeix. Els companys me criden. Quasi la meitat del nostre batalló està compost de catalans. Tots se distingeixen per dues coses: per indisiplinats i per braus».